

Orígen del cognom SENYER

1: Introducció

Aquest treball és la continuació d'un primer treball de comparació dels cognoms SENYER, SENYÉ, SANYER SANYÉ, SAÑÉ, SANIER etc que em va permetre d'establir que SENYER és el cognom més antic, del que provenen tots els altres cognoms que tenen la mateixa fonètica, escrits amb ortografies diferents :

- catalana : SENYÉ, SANYER, SANYÉ
- castellana : SEÑER, SEÑÉ, SAÑÉ
- francesa : SENIER, SENIÉ, SANIER, SANIÉ.

Doble objectiu :

- 1: Justificar que l'origen del cognom SENYER és el nom d'ofici "senyer" : fonedor de senys o campanes.
- 2 : Presentar l'informació trobada a internet sobre aquest ofici, i fer-ne un resum.

2 : El cognom SENYER prové de l'ofici exercit : "senyer" (= fonedor de senys o campanes)

Per començar, dues paraules sobre l'origen dels cognoms.

En gairebé totes les antigues civilitzacions cada persona tenia un sol nom, que no era transmès als descendents.

En canvi a Roma, els patricis romans tenien tres noms, de vegades fins i tot quatre.

- **Praenomen** = equivalent del nostre nom.
- **Nomen ou nom gentilici** = nom de família, sinònim de grup social.
- **Cognomen** = propi de cadascuna de les branques del **nomen**, equivalent del nostre cognom.
- **Agnomen** = Malnom propi a una sola persona

La gent del poble només en tenia dos : **praenomen** i **cognomen**.

Al segle 5 amb les invasions bàrbares i la caiguda del imperi romà, s'acaba aquest model de 2, 3 o 4 noms i s'adopta el dels invasors germànics : un sol nom, que no es transmet d'una generació a una altra.

Aquest sistema perdurà fins al segle 10.

A partir del segle 10, l'homonímia sent cada vegada més forta, el nom individual vé acompanyat progressivament d'un malnom que esdevé de mica en mica hereditari , primerament per les famílies nobles i després per tothom.

La natura d'aquest malnom és variable, però sempre amb l'intenció de ben identificar cada persona.

Es poden distingir quatre grans categories :

1 : Le nom vé seguit d'un altre nom, molt sovint el del pare : Joan fill d'en Pere o senzillament Joan Pere.

Un gran nombre de cognoms actuals són noms o derivats de noms amb prefix o sufix :

- Miquel, Miquelet, Michel, Mihiel, Michelet, Michon, Miquet, Micard, etc
- André, Andreu, Andraut, Andreau, Andreas etc
- Jean, Joan, Jehan, Janneau, Jeannet, Jeanteau, etc
- Pierre, Perrat, Perret, Perreau, Perrin, Pernaud, Pernaud, Lapierre, etc
- Jacques, Jacquet, Jaume, Jaumet, Jacquard, etc
- Martin, Marti, Martinet, Lamartine, Martini, Martinet, Martineau, Martinon, etc

2: Utilització d'un nom d'origen

1: Origen geogràfic

- 1: Originari d'una ciutat : Tolosa, Ripoll, Tortosa, Marseille, etc
- 2: Originari d'una regió o país : Gascon, Alemany, Catalan, Aragonès, Francès, Limousin, Lebreton, Picard, etc
- 3: Originari d'un veïnat, d'una propietat

2: Veïnatge

1 : Tipus de casa o situació de la casa en el poble : Casanova, Casamitjana, Casademont, Casadevall, etc

2: Noms de caràcter topogràfic evocant l'entorn de la casa :

- l'aspecte del lloc :

- vall : Valls, Vallée, Duval, Delavallé, etc
- muntanya : Puig, Pujol, Dumont, Detertre etc
- prop d'on viu
 - bosc : Bosc, Dubois, Dubosc, Delbosq, Bousquet, etc
 - font : Font, Lafont, La Fontaine, etc
- l'arbre que identifica la casa :
 - noguer : Noguere, Noyer, Dunoyer, Noguier, Nogués, etc
 - roure : Roure, Chêne, Duchêne, Rouret, etc
 - freixe : Freixe, Freixa, Frène, Dufrène, Fresnay, Freyche, Frêche, etc

3 : Lloc on es treballa, tipus de propietat :

- farga : Lafargue, Fargues, Fàbrega, Fabregat, etc
- vinya : Vinyes, Lavigne, etc
- colomar : Colomer, etc

3: Nom d'ofici o càrrec

1: Teixidor / Sabater / Charpentier, Fuster / Ferrier, Ferrer / Fabre, Lefèvre, Fauré, Faure etc.

2: Batlle / Chevalier / Maréchal, Mariscal / Clec, Leclerc, etc

4 : Malnoms diversos

1: Particularitat física : Roig, Roux, Leroux / Negre / Blanc / Grand / Petit / Calvet / Prim, etc

2 : Relacionat a una qualitat o a un defecte : Bonet, Malet, Amorós, Vaillant, Hardy, Lesage, etc

3 : Circumstàncies de naixement (sovint pels infants trobats) : Janvier, Février Avril (nascut al més de ...), Jeudi (trobat tal dia ?), etc

4: Comparació amb animals :

- ocell : Loiseau, Ocell, Ausseil, (qui aime chanter? ou qui a une petite cervelle ?)
- guineu : Renard (homme rusé)
- gall : Lecoq, Cocteau (homme vaniteux)

5 : Difícils de classificar

Veure exemples en el padró de Paris de 1292 (document nº7).

Tornant al cognom SENYER, s'ha de justificar que els avantpassats dels que es diuen SENYER (o equivalent : SANYER, etc) han exercit l'ofici de "senyer" o fonedor de senys o campanes, nom que han transmès a llurs descendents.

Es veritat que no tinc cap document que em digui que un artesà fonedor català (un "senyer") va començar a ser reconegut amb el cognom de SENYER, cognom que hauria transmès als seus descendents.

També és veritat que no puc pas garantir l'absència d'un altre document que em provi l'existència de persones que haurien agafat el cognom de SENYER, degut a una altra raó que la del ofici exercit.

Em contentaré d'assenyalar l'existència d'artesans anomenats SENYER, entre antics senyers (= fonadors de senys o campanes). Si és així, l'hipòtesi que el cognom prové de l'ofici exercit: "senyer" o "fonador de senys" esdevé creïble. Es tracta només de constatar una forta probabilitat.

Els documents més antics de què dispenso, parlant d'aquest cognom, són els "Fogatges de Catalunya":

- els de 1358 parlen d'una família a Orles al Rosselló.
- els de 1497 parlen de :
 - la família de Johan SENYER, domiciliat a Girona, a "lo portal de Sancta Maria", exercint la professió de "senyer"
 - la família de la vídua SENYER, domiciliada a Girona, al "Marcadal Daval"
 - una família SENYER, a Gurb, parròquia de Vespella
 - una família SENYER, a Lleida
 - una família SANYER, a Teyalà (Girona).

La nissaga dels SENYER de Girona es confirma amb :

- diversos documents de l' "Arxiu i Biblioteca de la diòcesi de Girona"
 - "Antoni CORNEY, de Cervià, diposita 10 lliures a lluçió d'un censal de l'església de Madremanya, 14 febrer 1540; foren prestades a Joan SENYER, campaner de Girona"
 - "Joan SENYER, campaner de Girona, diposita 32 lliures a lluçió d'un censal dels aniversaris de Madremanya, 1 abril 1542, foren prestades a Joan GAUBER, de Sobiràrigues"
 - "Capítols entre Miquel ANDREU, canonge comissionat del capítol de la seu, i Jeroni SENYER, campaner de Girona, sobre refer la campana de la Mare de Déu, amb presupost de 60 lliures, 1611"
 - "Capítols sobre refer la campana dita "seny del lladre" de la seu de Girona, entre Narcís MASDEU, tresorer de la seu i Jeroni SENYER, campaner de Girona, 1614"

- "Les campanes i el rellotge de la catedral de Vic" / "Concepció i mesura del temps als segles XIV i XV" / Judit Casals i Parladé
Patronat d'estudis osonencs, 1995
Page 204 : "Els senyers documentats en totes les foses son : el 1424, Bernat GUARDIA de Girona fa el seny del lladre i el de tèrcia (s.a.) Francesc BAGUR i Francesc SENYER de Barcelona fan el 1428 fan el seny de tèrcia... "

 - "Precisions sobre la campana major de la catedral (girona)" / Enric Mirambell i Belloc
Annals de l'institut d'estudis geronins Volum XXXIX, 1994
Page 114 : "Ens diu el referit notari (Miquel Marti Abric) que el dijous 22 d'Octubre de l'any 1573, a les set del mati, va ser buidada la campana major de la seu, pel mestre Antoni Senyer, de Girona"

Page 116 : " el dia 11 se setembre de 1593, pel notari de Girona Joan Miquel Savarrès ... s'exposa que hi ha entaulat un plet, a la Reial Audiència, entre Antoni SENYER i el seu fill Bartomeu, campaners (constructors de campanes) de Girona, per una part, i el Capítol Catedral, per altra part"

 - "Mas datos sobre la imprenta incunable y los libreros de Gerona" / Luis Batlle i Prats
Archivo historico municipal / Instituto de estudios gerundenses 1966
Page 125 : 'Die martis xvii decembris anno a nativitate Domini M.CCCCLXXXV ... Testes ...et Joannes Senyer, senyerius Gerundae"
(El 17/12/1495, Joan Senyer, senyer de Girona és testimoni d'una decisió del Consell municipal de Girona)

Page 126 : "llegada del cardenal Egidio Viterbiense....el martes dia 7 de junio de 1518 ... se ere aposentat al carrer de Padret en casa de mestre Johan Senyer, mestre de campanes de Gerona"

Page 126 : "Al año siguiente (1519) vemos que el meritado Senyer actuaba como lugarteniente del Baile General de Cataluña, D. Luis lcart..."
- L'informació sobre l'ofici exercit ("senyer" = "fonedor de senys o campanes") per aquests SENYER :
- Francesc SENYER a Bercelesona l'any 1428
 - Joan SENYER a Girona al 1497, 1518 i 1519
 - Joan SENYER a Girona al 1540
 - Antoni i Bartomeu SENYER a Girona al 1573 i 1593
 - Jeroni SENYER a Girona al 1611 i 1614
- és determinant per establir l'origen del cognom, documentat a partir de 1358 al Rosselló.

Com en altres ocasions, el nom de l'ofici esdevé el cognom de la persona que l'exerceix, sense poder dir si aquest Francesc SENYER, el més antic, va ser el primer de la nissaga a exercir-lo, doncs el seu pare i altres avantpassats seus el podien haver exercit abans.

Una altra característica d'aquests cognoms és la possibilitat de trobar diverses nissagues amb el mateix cognom sense ser parents : hi podien haver els "senyers" de Perpinyà, els de Girona etc.

Com per tots els cognoms d'aquesta època, el cognom SENYER es transmet als descendents, sigui el sigui l'ofici que exerciran més tard.

La nissaga dels que van deixar de "fer senys" es confirma amb :

- la genealogia de la família SENYER, "pagesos" de Tavertet (quatre generacions entre 1500 i 1630 (Curia Fumada de Vic / Arxiu bisbat de Vic)
- el matrimoni de Beneta SENYER, filla de Gabriel SENYER, pagès de Gurb (parròquia de Vespella), amb Rafel GRAU-BASSAS de Sant-Hipòlit de Voltregà el 3/11/1594 (Capítols Matrimonials, Notari CALVET, de Vic / Arxiu bisbat de Vic)

Es pot concloure que els nostres avantpassats, molt probablement, eren "fonadors de senys" o "senyers" que varen exercir llur ofici i llur art a Catalunya (al Rosselló ?, a Girona ? a Barcelona ?) abans el 1500.

La prova definitiva es deu trobar als arxius notariais de Perpinyà, Girona, Vic o Barcelona.

3 : Informació sobre l'ofici de "senyer" (= fonedor de senys o campanes)

1 : Generalitats sobre l'ofici

Es tracta dels fonadors de campanes de bronze, les que fan aparició a Occident a partir del segle 5 en els monestirs, utilitzades primerament per anunciar els oficis monàstics, i que progressivament participen a tots els esdeveniments de la població : baptismes, defuncions, avisar la gent en cas d'incendis, d'atacs, de visites reials... però també cada dia, cada hora, cada quart assenyalant el temps que passa amb els rellotges de cloquer.

Per suposat, les campanes són molt més antigues i les trobem en totes les civilitzacions.

Per començar, eren els monjos que es cuidaven de la fabricació dels senys o campanes.
Progressivament, a partir del segle 8 comencen a transmetre l'ofici de fonedor als laics.

Eren artesans itinerants, que a l'Edat Mitjana, sobretot, anàven de poble en poble, per la fabricació de senys o campanes.
Exercien llur art al peu del cloquer, a la nau de l'esglesia o al cementiri, amb eines rudimentàries.
La preparació del motlle i la construcció del forn per fondre el metall podia durar varies setmanes.

Alternaven la fabricació de senys amb el cultiu de la terra per compensar una eventual manca de treball.
Hi havia fonedors de senys i fills de fonedors que deixàven l'ofici i esdevenien definitivament pagesos.
S'absentaven durant sis o set mesos, de quaresma a Totsants, mentre que les dones es cuidaven de la casa i de les terres.

Viatjàven per tota l'Europa.

Al 1390, quatre dels set mestres fonedors de la Seu Vella de Lleida éren originaris de la regió de Troyes al Nord-Est de França.

Aquesta pràctica durerà fins al segle 17, època en què els fonedors comencen a instal·lar-se en veritables fonerries, encara que trobarem artesans itinerants i solitaris fins a començaments del segle 20.

Podien ser grans famílies, veritables empreses familiars, amb un **mestre** que organitzava el treball de tots, oncles, germans, fills.
De vegades encara hi havia el "vell", amb autoritat del patriarca sobre tots.
Pel casament de les filles, lo millor que podia esperar el fonedor era veure arribar el fill d'un altre fonedor.

Hi havia també mestres fonedors associats a d'altres a l'ocasió d'un treball més important que de costum.

Els secrets de fabricació passaven d'una generació a una altra sense sortir mai de la família.

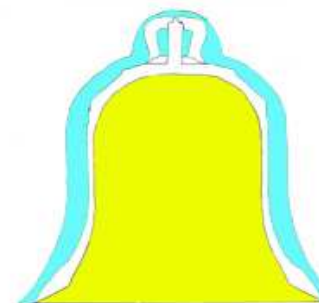
A Catalunya eren "mestres de fer senys" o "senyers", a França "maîtres saintiers".

2 : La fabricació del seny o de la campana

Per fer un seny fèia falta construir un motlle, el buit del qual, dintre del qual es vessaria el metall fos, havia de tenir la forma del seny o campana.

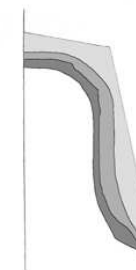
Aquest motlle estava compostat de :

- el **nucli** (color groc), la vora exterior del qual era la vora interior del seny.
- la **capa** (color blau), la vora interior de la qual era la vora exterior del seny.
- el buit (color blanc), que tenia la forma del **seny que es volia fabricar**.

El primer treball del mestre era fabricar el patró dibuixant sobre una planxa cadascuna d'aquestes tres vores :

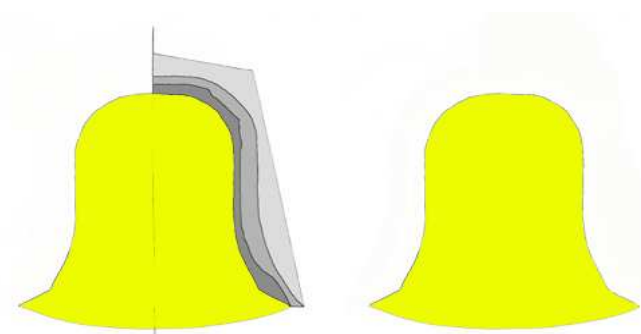
- la del nucli o de l'interior del seny
- la de l'exterior del seny o l'interior de la capa
- i la de l'exterior de la capa.

Aquest patró, fixat a un eix de rotació, permet de donar la forma volguda primerament a la materia motllurada, i després al seny.

Totes les característiques físiques del seny, dimensions, pes, sonoritat... dependran d'aquesta forma.

Amb la primera vora, obtindrà el nucli del motlle (color groc), compostat de rajols refractaris, coberts de "terra" : argila barrejada i pastada amb altres productes.

La segona part del motlle, el buit que rebrà el metall fos, comença amb la fabricació d'una "campana d'argila" de les dimensions del seny que s'està construint.

El patró, retallat a la segona vora i girant sobre l'eix central, permet d'obtenir aquesta "campana d'argila" (color taronja).

La capa (color blau) és la tercera part del motlle i agafa la forma de la "campana d'argila".

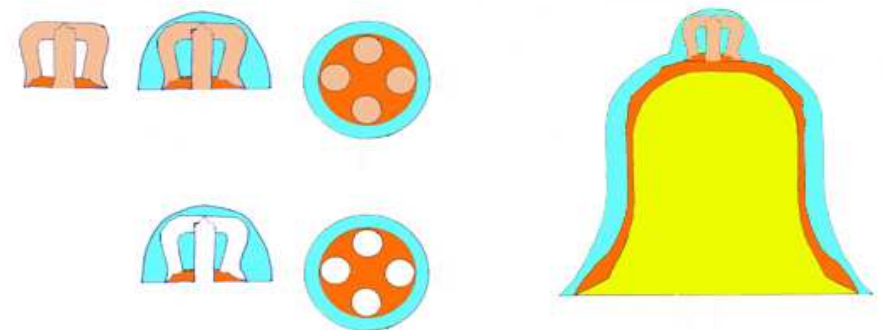
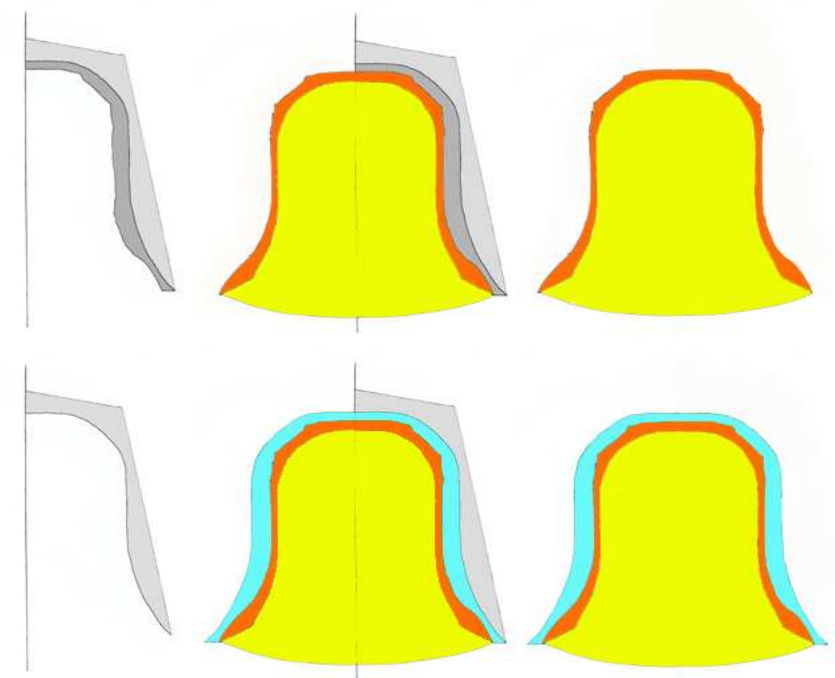
Per a fabricar-la, el patró haurà estat retallat a la tercera vora.

Per acabar el motlle, queden per fer les anses, destinades a sostenir el seny. Posades sobre la part superior (color taronja) tenen la forma d'una corona.

Aquesta part del motlle es fa per separat.

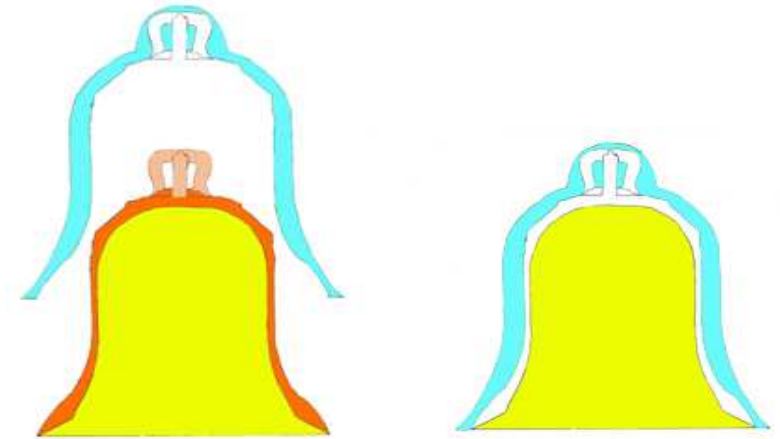
Es comença per fer unes anses de cera (color taronja clar); es cobreixen procedint de la mateixa manera que per la capa (color blau); es fa fondre la cera, i el buit que queda en el motlle (color blanc) té la forma de les anses.

El resultat s'ajusta a la capa de manera que el motlle faci un sol bloc.

Per deixar lloc al metall, es treu la capa (color blau), es trenca la "campana d'argila" (color taronja), i es torna a posar la capa sobre la base inferior del nucli (color groc).

Entre l'una i l'altre queda un buit destinat al metall fos.

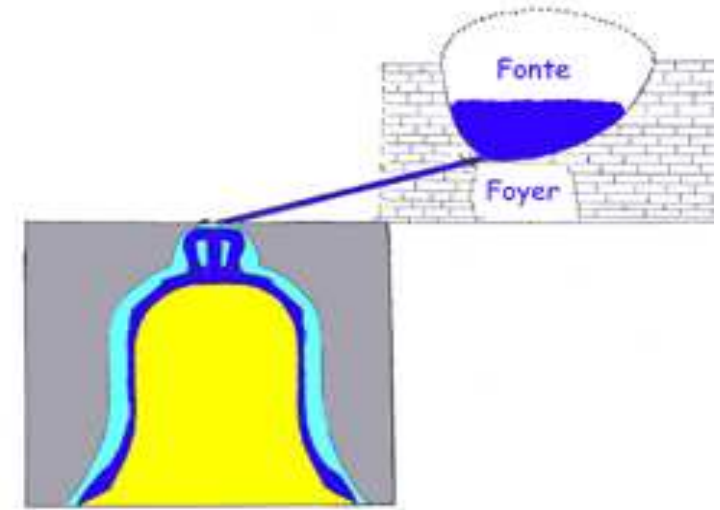

El motlle és baixat en una fossa, feta prop del forn. La fossa és recoberta de terra (color gris), ben apretada per impedir que el metall trenqui el motlle.

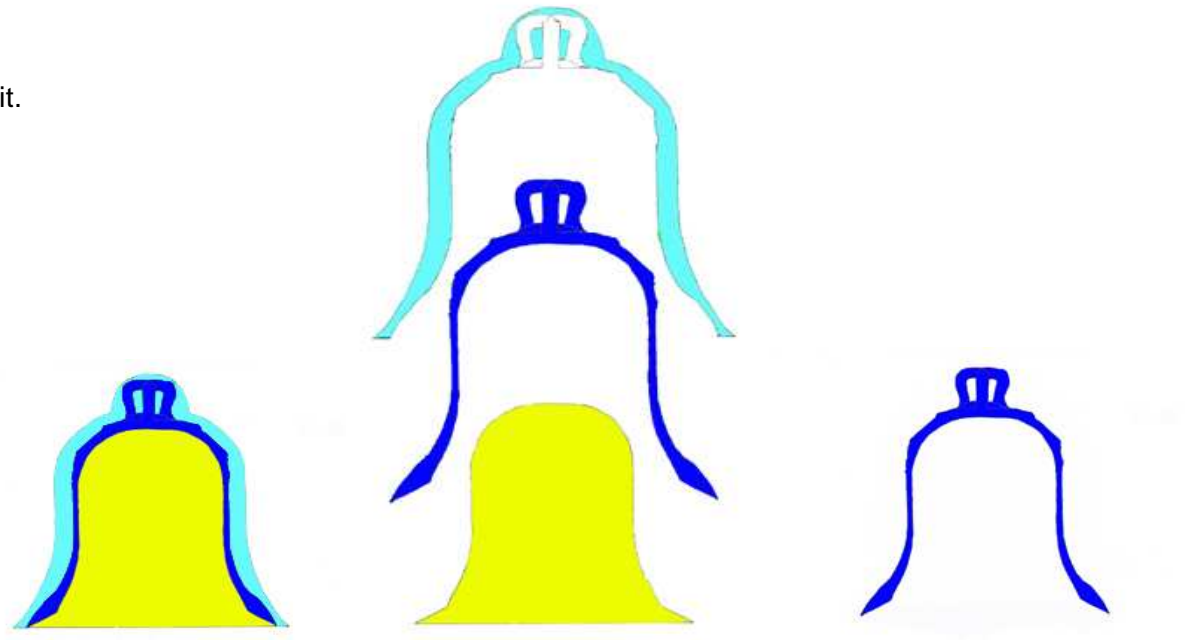
Un solc posa en contacte el forn i el motlle.

El metall (coure, estany i altres) és fos amb foc de fusta a 1200°.

Quan es treu el tap de terra del forn, el metall fos es precipita dintre el motlle i omple el buit (color blau fosc).

Quatre o cinc hores més tard, el seny és tret del motlle i polit.

Només falta hissar el nou seny en el cloquer, després d'un solemne bateig.

Quan el seny era fet sur place, a més de les operacions mencionades, calia afegir'hi la de la construcció del forn, amb la fabricació dels rajols.

Es pot aprofundir aquesta descripció esquemàtica de la fabricació, consultant els documents mencionats al final del treball.

3 : Organització del treball en l'ofici de fonedors de senys

Com tot els artesans de l'Edat Mitjana, els fonedors de senys a partir del segle 12 s'agrupaven en comunitats o corporacions d'oficis, precursors dels gremis, amb la finalitat de defensar llurs interessos a canvi de respectar llurs estatuts, a vegades amb jurament.

Aquestes comunitats d'oficis van existir en tota l'Europa occidental.

Vers 1380 a Praga, els fonedors de senys van crear llur comunitat o corporació sota el regnat de Carles IV.

Al 1500 a Suïssa, els fonedors de senys, junt amb els orfebres, els moneders i agents de canvi, fèien part de la "corporation de l'Ours", que al 1382 estava constituïda pels familiars del bisbe de Bàle.

Al Nord de França a l'Edat Mitjana van abondar les "communautés jurées" amb estatuts que conferien el monopoli i reglementaven la professió. Llurs membres fèien jurament de respectar llurs estatuts i d'ajudar-se mútuament.

De 1704 a 1725 a Bourmont (Haute-Marne), cada 3 anys, hi havia l'elecció del mestre jurat dels fonedors de senys. El seu rol era visitar la gent de la professió, confiscar les obres mal fetes, castigar als culpables i contactar els aspirants a la professió.

Sempre amb una jerarquia ben precisa de tres graus principals : mestres, companys i aprenents.

Els mestres

Era el grau més elevat de la jerarquia.

A més de conèixer l'ofici, el mestre tenia la capacitat d'exercir-lo pel seu compte, d'empresar companys i de formar aprenents.

Era propietari i amo de la seva empresa i era remunerat pel treball fet i venut

Molt sovint els mestres eren fills de mestre.

Una bona part de llur treball consistia a coordinar el treball de llurs companys i manobres jornalers com també el d'altres mestres artesans : ferrers, fusters, pedrers, necessaris per certes tasques.

Llur treball principal, el més noble, era el de fer els padrons dels motlles i el d'establir les proporcions dels diversos metalls per la fosa del seny. Efectivament, les vores del padró determinen les dimensions : altura, espessor, diàmetre i pes del nou seny, que són els paràmetres que condicionen les característiques físiques i sonores de la campana o seny.

Primerament hi ha :

- el to o la nota, que s'ha d'acordar amb la de les altres campanes o senys del mateix cloquer,
- el timbre o conjunt d'harmònics que acompanyen la nota, que permeten de distingir una campana d'una altra i que fan dir que una campana té sons càlids, dolços, cristalins, opacs...
- el volum o intensitat del so : fins on se la podrà sentir.

Per sonar la nota volguda i pel timbre, fan falta unes relacions molt precises entre l'altura, el diàmetre i l'espessor de la campana. L'aliatge i les proporcions dels diversos metalls condicionen la bellesa del timbre. El bronze de les campanes es componia empíricament de 78 parts de coure i 22 d'estany, però alguns fonedors variaven aquestes proporcions i afegien d'altres elements dels que guardaven acuradament el secret.

El pes condiciona el volum o intensitat.

Amb aquests coneixements els mestres fonedors lograven fer obres-mestres de sonoritat.

Els companys

Treballaven per un mestre.

En general, els companys eren contractats tots el mateix dia (conegut per un nom de sant) per la durada d'un any, que podia ser renovada varies vegades amb el mateix mestre.

Eren remunerats pel temps passat al treball.

Es distingeixen dels manobres, designats amb el nom de jornalers, que són contractats per un dia.

La durada de llur jornada era la de la llargada del dia : 14 - 16 hores a l'estiu, 8 - 9 a l'hivern, amb molt dies festius, és veritat.

El companyó podia esdevenir mestre si lograva demostrar la plena capacitat d'execir l'ofici pel seu compte.

Primerament, havia de fer l' "obra-mestra", que tenia de ser considerada com a tal per la corporació.

A més, calia adquirir l'ofici a un mestre quand deixava d'exercir-lo. El preu pagat esdevenia una renda que servia de pensió al mestre.

Els aprenents

L'aprenentatge començava als 14 anys i la durada era diferent segons els oficis (per la majoria era de 4 anys).

L'aprenent vivia a casa del mestre, però les despeses eren pagades pels pares del aprenent.

El contracte d'aprenentatge era establert per davant notari.

4 : Poder adquisitiu dels "mestres senyers"

Només és un exemple que no es pot pas generalitzar.

Es tracta de les obres per la construcció del rellotge i la campana del castell de Perpinyà.

El dietari d'aquestes obres ens permet de conèixer el treball fet cada dia i els salaris pagats a cada persona des del dia 15 de gener al 20 de novembre

de 1356 :

- Salari més petit : el de les dones, manobres, al servei d'un mestre pedrer : 1 sou / dia
- Salari d'un mestre pedrer : 4 sous / dia
- Salari de mestre fonedor de senys : 6 sous / dia a més d'un preu fet d' 1 florí d'or / quintar de metall fos.

Pels, gairebé, deu mesos de treball, el mestre fonedor va rebre 105 florins d'or + 42 lliures + 6 sous

Per calcular el seu poder adquisitiu, s'han de tenir en compte :

- les següents equivalències

1 lliura = 20 sous = 240 diners (1sou = 12 diners)

1 flori d'or = 12 sous + 11 diners = 155 diners

- el valor del poder adquisitiu del salari més petit : 1 sou per dia de treball és a dir : 6 sous / setmana

Aquest poder adquisitiu de 6 sous/setmana, es podia comparar a la mitjana de :

- RMI francès de 2008 (revenu minimum d'insertion) : 103,35 euros / setmana
 - i del SMIC francès de 2008 (salaire minimum interprofessionnel de croissance) : 231,98 euros / setmana
- Mitjana = 167,67 euros / setmana

doncs, 6 sous = 167,67 euros, és a dir 1 lliura = 558,88 euros

Lo que dona : 105 florins d'or + 42 lliures + 6 sous (=110,154 lliures) = 61.562,85 euros / 10 mesos és a dir : 6.156,28 euros / més

4 : Documentació

Els numeros seguits d'un * , representen els documents que em semblen més importants

1 : Sobre l'origen dels cognoms

1	Dictionnaire Etymologique des noms de famille / Marie Thérèse Morlet, 1991
2	Les Noms de famille et leurs secrets / Jean Louis Beaucarnot, 1988

3	Com te dius? / Comment tu t'appeles? http://www.cr-languedocroussillon.fr/uploads/Document/WEB_CHEMINACC_5267_1182178519.rtf
4	Généralités sur l'histoire des noms de famille http://jeantosti.com/noms/generalites.htm
5	Antroponimia española derivada de los cantares de gesta http://descargas.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/01361620899026417646024/020024.pdf?incr=1
6	Nom romains http://fr.wikipedia.org/wiki/Noms_romains
7	Recensement de Paris, 1292 http://www.sca.org/heraldry/laurel/names/paris.html
8	Origine des noms de famille http://www.geopatronyme.com/cdip/originenom/originedesnoms.htm

2 : Sobre "Senyer", cognom i nom d'ofici

9	DCVB Alcover Moll http://dcvb.iecat.net/
10 *	Les campanes i el rellotge de la catedral de Vic / Judit Casals i Parladé / AUSA - XVI - 134, 1995 http://www.raco.cat/index.php/AUSA/article/view/38371/38244
11 *	Mas datos sobre la imprenta incunable y los libreros de Gerona / Luis Batlle i Prats / Instituto Estudios gerundenses, 1966 http://www.raco.cat/index.php/AnnalsGironins/article/viewFile/53815/64255
12 *	Precisions sobre la campana major de la catedral (Girona) / Enric Mirambell i Belloc (veure document nº 54) http://www.raco.cat/index.php/AnnalsGironins/article/view/54147/63817
13 *	Fogatges de Catalunya / Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia, Vexil·lologia i Nobiliària (+ e-mail S.A. del 16/1/2007) http://search.freefind.com/find.html?query=fogatge&mode=ALL&pid=r&id=6722381
14 *	Arxiu i Biblioteca de la diòcesi de Girona / cognom SENYER http://www.arxiuadg.org/arxiu/inici_credits.php?lleng=cat_

3 : Sobre l'ofici de fonedor de senys i sobre senys o campanes

15	Les Cloches http://www.abbaye-de-leffe.be/Benediction-de-cloche
16	La fonte des cloches / V.-E. VEUCLIN / Bernay, 1888 http://gallica2.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k63342p.image.r=fonte+cloches.f4.langFR

17	Les Fondeurs de cloches du Bassigny http://asso.nordnet.fr/arpac/region/bassigny.htm
18	A propos des carillons de Pâques http://www.bmlisieux.com/normandie/aubert01.htm
19	Le fondeur de cloches / Jean-Louis Morel http://metiers.free.fr/pdf/03.pdf
20	Les métiers d'autrefois : Fondeur de cloches http://www.genealogie.com/v2/genealogie-en-ligne/ancien-metier.asp?id_metier=60
21	Les fondeurs de cloches lorrains http://www.auburtin.fr/genealogie/viequot/les_fondeurs_de_cloches_lorrains.htm
22	Campaner, fabricació de campanes : un ofici artesà en perill de desaparèixer, pages 12-14 http://www.artesania-catalunya.com/armari/artesaniacatalunya:comunicacio/2/butlleti05.pdf
23	La campanographie française http://campanologie.free.fr/pdf/La_Campanographie_francaise.pdf
24	Archéologie médiévale en Île-de-France / Les fours à cloches en Basse-Normandie http://www.ext.upmc.fr/urfist/menestrel/chapelot/01c.rtf
25	Fabrication d'une cloche http://www.geneawiki.com/index.php/Fabrication_d%27une_cloche
26	Cloche / saint, sein (signum) http://fr.wikisource.org/wiki/Dictionnaire_raisonn%C3%A9_de_l%E2%80%99architecture_fran%C3%A7aise_du_XIe_au_XVIe_si%C3%A8cle_-_Tome_3,_Cloche
27	Les fondeurs neuchâtelois / Alfred Chapuis http://www.swissisland.ch/monu/neuch.htm
28	Manuel du fondeur sur tous métaux / J. B. Launay http://gallica2.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k62000p.r=fonte+cloches.f2.langFR
29	Les cloches d'églises http://stgervaislavieaucant.free.fr/clocheseglise.html
30	Un baptême de cloche http://www.rfl.free.fr/cloches.htm
31	Fondeur de cloches http://fr.wikipedia.org/wiki/Fondeur_de_cloches
32	Couleurs sonores, timbre et harmoniques http://aboudet.chez-alice.fr/doc_musique/Timbre.html
33	Consonances musicales http://fr.wikipedia.org/wiki/Consonance_%28musique%29

34	Inharmonicit� et harmonicité http://fr.wikipedia.org/wiki/Inharmonicit%C3%A9
----	---

4 : Sobre la fabricació de senys o campanes

35	Fabriquer une cloche http://www.jpmflaur.com/bolleecloche.htm
36	Fonderie de cloches Boll�e � Orleans http://www.coeur-de-france.com/fonderie-cloche-fabrication.html
37	Naissance d'une cloche http://www.polytechsarl.com/fabrication-cloches.php
38	Fonderie Cornille Havard http://www.cornille-havard.com/pagesfr/fabr2.htm
39	Cloches, grelots et sonnailles http://terrain.revues.org/document2994.html#tocto5
40	Fundición artesana y ambulante de campanas http://www.campaners.com/php/textos.php?text=1046
41	Tout l'univers de la cloche depuis 1796 http://www.paccard.com
42	Fouilles archéologiques � Hambye / Four artisanale http://ma-tvideo.france2.fr/video/iLyROoafPe4.html
43	Fundición de campanas http://www.campaners.com/php/textos.php?text=1318
44 *	Dietari de l'obra del rellotge i la campana del castell de Perpinyà l'any 1356 http://ccuc.cbuc.es/cgi-bin/vtIs.web.gateway?authority=3439-56480&conf=080000+++++++

5 : Sobre l'organització del treball a l'Edat Mitjana

45 *	Preus i salaris a la Lleida dels segles XIV i XV segons els llibres d'obra de la Seu / M. Catarina Argil�s i Aluja / Universitat de Lleida, 1998 http://www.tesisexarxa.net/TESIS_UdL/AVAILABLE/TDX-0425101-173419//mcargiles_pt1.pdf
46	Corporation (Ancien R�gime) http://fr.wikipedia.org/wiki/Corporation_(Ancien_R%C3%A9gime)
47	B�le : Emancipation communale au bas Moyen-Age http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/f/F7478-1-7.php

48	Le battant brisé de la cloche Sigismond / Jaroslava Gissubelova, 2002 http://www.radio.cz/fr/article/32974
49	L'artisanat et les corporations http://classes.bnf.fr/ema/ville/ville/artisans.htm
50	La ville http://medieval.mrugala.net/Villes/Ville%20-%20texte%20de%201953.htm
51	Gremios de artesanos http://es.answers.yahoo.com/question/index?qid=20071029173320AA2doLE
52	Les saintiers, leur métier est un art http://www.anazarian.net/saintiers.html
53	Oficis i gremis, pages 6-8 http://www.ajuntament.gi/museu_ciutat/cat/pdf/proposta_oficis.pdf

6 : Sobre inventaris de sons i de senys o campanes

54 *	"La Beneta" / Catedral de Girona (fonadors Antoni i Jeroni SENYER, 1574) (veure document n°12) http://www.campaners.com/php/cat_campana1.php?numer=810
55	Inventario de las campanas de Catedrales de España / Gremi de Campaners Valencians, 1990-93 http://www.campaners.com/php/catedrals.php
56	Els tocs de campanes de Sant Andreu de la Barca http://www.sabarca.cat/ciudad/historia/default.php?secid=116&docid=209
57	Tocs de campanes en format video / Campaners de la Catedral de València http://www.campaners.com/php2/v1.php
58	Czar Kolocol http://cnum.cnam.fr/CGI/fpage.cgi?4KY28.2/252/100/432/0/0
59	Czar Kolocol http://msu.edu/user/carillon/batmbook/kolokol.htm
60	Czar Kolocol http://www.panoramio.com/photo/106266

7 : Documentació general

61 *	Pàgina oficial dels Campaners de la Catedral de València http://www.campaners.com/	Pierre Sanier Cholet, 23 mars 2008, fête de Pâques www.genealogie.a3w.net
------	---	---